

Najcenniejsze cechy matki... z wybranych, współczesnych, dokumentów Kościoła katolickiego

Mgr Aleksandra Noyszewska

Pedagog, ur. w Warszawie na Mokotowie. Ukończyłam Uniwersytet Warszawski - wydział Pedagogika, następnie studia podyplomowe: religioznawstwo - UW, wiedza o społeczeństwie - UW oraz IsnR - ATK nauki o rodzinie. Autorka kilku artykułów, prac; Słowo -dziennik katolicki, pismo zawodowe pedagogiczne, biuletyny PSL (sprawy oświaty wsi), biuletyn „ wyposazenie obszarów wiejskich w infrastrukturę dla „PAN IRWiR oraz w tom 3 „Infrastruktura oświatowa w gminach wiejskich” dla PAN IRWiR, „Ziemia Zawkrzańska” (t. 13, 2009r.) „Na stulecie Wólki...”, Tygodnik miejscowy, inne drobne...

W nauce Kościoła - historycznie i współcześnie, znaczenie matki - w/dla rodziny, było zauważane i podkreślane. W roku 1995 Jan Paweł II skierował do świata orędzie na XXVIII Dzień Pokoju. Jest to rozwinięta myśl – „Kobieta wychowawczynią do życia w pokoju”. Jan Paweł II podkreśla i przypomina, że prawdziwa miłość i wolność są wartościami najważniejszymi w życiu społeczeństw. To one stanowią filary „społeczeństwa żyjącego w pokoju”¹.

Kształtowanie tych cennych wartości dla dobra człowieka, rodziny, społeczeństwa, spoczywa przede wszystkim w rękach rodziców. Tylko matka i ojciec - podkreśla Jan Paweł II, są pierwszymi i najważniejszymi wychowawcami w życiu dziecka, Rodzice powinni się wzajemnie wspierać, stanowić komplementarną całość w swoim, wychowującym rodzicielstwie². Jednak, tym razem Autor koncentruje naszą uwagę na kobietach - ich zadaniu. Nazywa je „wychowawczyniami do pokoju”³. Uzasadnione jest to ich rolą rodziną jak i wszelką wychowawczo-społeczną. Kobiety powinny

dawać świadectwo odwagi i dalekowzroczności w ocenie dzisiejszej rzeczywistości⁴. Zwłaszcza, że głównie one kształtują charakter młodej generacji. Tylko osoby świadomie, pielęgnujące w sobie wartości dobra, pokoju i wolności oraz prezentujące w relacjach międzyludzkich godność, odpowiedzialność i sprawiedliwość, mogą wyznaczać sobie ten szlachetny cel – być wychowawcą do pokoju. Powinny być nimi kobiety, matki, które zrodziły dzieci fizycznie lub „duchowo”⁵. Solidarność płci, powołania macierzyńskiego, zadań rodzinnych, powinna łączyć wszystkie kobiety świata dla realizacji POKOJU w świecie. To te wyjątkowe relacje, które zachodzą między matką a dzieckiem, predystynują ją do pełnienia tak ważnej roli dla rodzin i społeczności światowej. Jan Paweł II bardzo mocno akcentuje dwa wymiary powołania kobiety – jest to macierzyństwo i dziewictwo. Podkreśla szczególnie wkład macierzyństwa w budowanie nowej osobowości ludzkiej. To szczególne zadanie kobiety - zwrócenie ku konkretnemu człowiekowi, w macie-

¹ Or.,p.2.

² Or.,p.3.

³ Or., p 9.

⁴ Or., p.5.

⁵ Or., p.2.

ryźństwie zostaje jeszcze bardziej pogłębione. W dokumencie „Mulieris dognitatem” podkreśla, że mężczyzna swojego własnego ojcostwa, musi pod wieloma względami, uczyć się od matki - swojego dziecka⁶. Rozumienie i zrozumienie ojcostwa, rodzicielstwa, jest możliwe poprzez zrozumienie wielkości macierzyństwa. „Kościół składa dzięki wszystkim kobietom, które w różnych ludach, narodach poprzez wieki wniosły w rozwój społeczeństw wielki charaktermat swojego <<geniuszu>>”.

Jan Paweł II wyraża też myśl-deklarację, aby należycie zostały uznane i dowartościowane dla dobra Kościoła i ludzkości⁷. Matki są pierwszymi nauczycielkami dzieci - córek i synów. Pełnią one ważną rolę w procesie socjalizacji, w rozbudzeniu sfery uczuć, empatii u dzieci. To ich synowie kształtują później struktury państw i rozważają o przyszłości świata⁸. W Polsce Ks.S. Kard. Wyszyński, już w latach 70-tych XX w., nauczał jak odpowiedzialną społecznie rolę pełni kobieta. Napisał m.in.: „Maryja – kobieta nie napisała ani jednej ewangelii, ale wykarmiła Słowo Boże”⁹. W wielu kazaniach - naukach ukazywał sens życia kobiety dla rodziny, narodu i różnych układów społecznych. Doceniał dążność kobiet do samodzielności i działalności w życiu społecznym, zawodowym. Widział w tym proces prawidłowego rozwoju osoby, który podnosi poziom wykształcenia

kobiety i jej samodzielności. Jednak równocześnie, już wtedy, podkreślał zgubne skutki „ucieczki matki z domu”. Jego zdaniem przygotowanie kobiety do pełnienia roli macierzyńskiej powinno wystąpić na dwadzieścia lat przed narodzeniem dziecka. Od najwcześniejszych lat dzieciństwa dorastając uczymy się odpowiedzialnej roli matki i ojca. Tę rolę, matki – Jego zdaniem, kobieta pełni i w wieku starym. Jej macierzyństwo potrzebne jest również mężczyźnie, gdy jest już starym i niedołącznym człowiekiem. To piękne dzieło - macierzyństwo kobiece – „nie wędnie nawet wtedy, gdy ona już zwiędła”¹⁰. Kobiecość i wynikające z tego macierzyństwo - naturalne i „duchowe” to wielkie zadanie. Niesie ono w sobie piękno, mądrość i prawdę o życiu człowieka. Przez udział w kulturze powinny „wzmocnić jej wymiar moralny”^{11,12}. Kobieta jak nikt inny jest powołana do ochrony życia¹³ i one powinny opowiadać się zawsze po stronie życia. Rozwinięciem tej nauki, tego wskazania moralnego, dla każdego człowieka, a szczególnie matek chrześcijanek – jest Encyklika *Evangelium vitae*. To znamienne, w wymowie etycznej, dzieło poruszyło do dyskusji o wartości życia -każdego ludzkiego życia - cały świat. Jan Paweł II omawia tu myśl - główną prawdę społecznego życia, że rodzice - ojciec i matka, są odpowiedzialni za zrodzenie dziecka¹⁴ tak, jak Bóg stworzył Adama.

⁶ Md, s.69-70.

⁷ Md, s. 114.

⁸ Ev,p.99, s. 148-149.

⁹ S. Kardynał Wyszyński Prymas Polski, Kobieta w Polsce współczesnej. Pallotinum 1978, s. 99,113.

¹⁰ S. Wyszyński, Tamże, s.49

¹¹ M. Braun-Gałkowska. Nauczanie Jana Pawła II o kobietach. Warszawa 1989.

¹² Deklaracja *Persona Humana* p.13,z 29 grudnia 1975. Święta Kongregacja dla Nauki Wiary. wyd. Adiecczja Poznańska 1976r.

¹³ Instrukcja *Dignitas personae* p.2, [w:] Nasz Dziennik 13-14 grudnia 2008r. Kongregacja Nauki Wiary 8.09.2008r.

¹⁴ Ev, p.43.

Tak też rodzicom jest dany dar stworzenia człowieka – potomstwa. Szczególnie wyróżniony zostaje trud, a czasem i heroizm wielu matek, które nie znajdują oparcia w swoim środowisku¹⁵. Decyzje i czyny człowieka powinny być nierozdzielnie związane poczuciem odpowiedzialności za nie. Człowiekowi nie wolno odrzucać świadomego i odpowiedzialnego sądu na temat swojej działalności, która przecież zawsze łączy się z życiem innych ludzi^{16,17,18,19}. „Tak więc w każdej dziedzinie życia osobistego, rodzinnego, społecznego i politycznego moralność - oparta na prawdzie i w niej otwierająca się na autentyczną wolność – odgrywa niepowtarzalną, niezastąpioną i niezwykle doniosłą rolę, służąc nie tylko pojedynczej osobie i jej wzrastaniu ku dobru, ale także społeczeństwu i jego prawdziwemu rozwojowi”²⁰.

Kobiety mogą i powinny przeciwstawiać się Złu. Nie mogą pozwalać na traktowanie siebie instrumentalnie. W Orędziu do Kobiet całego świata JPII podkreśla sens i znaczenie solidarności kobiecej. „.....Wiele kobiet nie uświadamia sobie w pełni własnej godności, przede wszystkim z winy uwarunkowań społecznych i kulturowych. Inne znów padają ofiarą materialistycznej i hedonistycznej mentalności, która traktuje je jako narzędzie przyjemności i nie cofa się przed ich zorganizowanym wyzyskiem wciągając w ten chaniebny proce-

der nawet kobiety w bardzo młodym wieku”²¹. Brutalność, agresja, zadawanie bólu fizycznego, czy też psychicznego, działa degradująco na osobowość człowieka. Żadne badania psychologiczne socjologiczne i nauk im pokrewnych nie stwierdziły, aby takie zachowania budowały właściwe struktury społeczne. Wręcz odwrotnie, powstaje tylko destrukcja, chaos i dezintegracja społeczeństwa. Doświadczenia historyczne, a zwłaszcza ostatnia wojna (1939-45r.) ukazały w skali makro - całemu światu do czego prowadzi tyrania siły, zła i śmierci. Przeciwstawieniem „cywilizacji śmierci” jest „cywilizacja życia”. Taki postulat i zasady wychowawcze zawiera Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*²². Szczególny czas lat 80-tych w Europie -XX wieku, przynosi dokument, w którym zwrócono uwagę społeczności chrześcijańskiej na problem rodziny. Wskazano konkretne zasady moralne, wychowawcze, społeczne, aby w myśl tych wskazań mogły się tworzyć wspólnoty autentycznej miłości. W części III - dotyczącej zadań rodziny chrześcijańskiej, wyróżniono 3 punkty poświęcone ściśle kobiecie, jej prawom i obowiązkom²³. Szczególnie zostaje uwypuklona myśl o znaczeniu matki w rodzinie i zapewnieniu jej czasu i możliwości ekonomicznych dla godnego spełnienia swych obowiązków rodzinnych, których się podjęła²⁴.

¹⁵ Ev, p.43,86.

¹⁶ Jan Paweł II. List do kobiet 29.06.1995r.

¹⁷ Jan Paweł II. List do Rodzin 2.02 1994r.

¹⁸ Deklaracja *Persona Humana*. Święta Kongregacja dla Nauki Wiary 29.12.1975.

¹⁹ William kard. Baum Prefekt. Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do Ludzkiej Miłości. Rzym 1.11.1983r.

²⁰ Vs,p101.

²¹ Fc,p.22-24.

²² Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*. Watykan 22.11.1981r.

²³ Fc, 22-24.

²⁴ Fc,p. 23.

Tuż zaraz po Adhortacji wydana została *Karta Praw Rodziny*, która czerpie merytoryczne podstawy z wielu Encyklik oraz deklaracji międzynarodowych, w których zawarto najważniejsze wnioski o życiu społecznym np: Powszechna Deklaracja Praw Dziecka, Dokumenty Helsińskie. Wskazuje to na możliwość zbieżnego ujęcia najważniejszych zasad życia społecznego - w społecznej nauce Kościoła i świata świeckiego. Na przykład w art. 4 i 10 Karty Praw Rodziny podkreślone zostaje znaczenie rodziny - w każdym wymiarze - dla dziecka, zapewnienie opieki kobiecie w ciąży i samotnej matce oraz poszanowania każdego narodzonego dziecka – nowego życia. W artykule 10 czytamy „należy uznać i szanować prace matki w domu zgodnie z wartością jaką przynosi ona w rodzinie i społeczeństwu”²⁵. Pogłębienie tych myśli, które wiążą się z rolą wychowawczą matki, rodziny, jest List do Rodzin²⁶. Odkrywamy tu szczegółowy zestaw praw, zasad, obowiązków rodziny chrześcijańskiej. Idea tego „Listu” do matek i ojców ma być inspiracją do poszukiwania najlepszych metod wychowawczych, które powinny być zastosowane w obec dzieci²⁷. Głównymi wartościami w życiu rodziny, które mają pielęgnować rodzice to miłość i prawda. Tylko w oparciu o te wartości jest możliwe godne zrealizowanie odpowiedzialnej roli macierzyńskiej i ojcowskiej. Matka powołana jest do wprowadzania dzieci w krąg modlitwy domowej jak „kapłanka” domowego ogniska. W atmosferze w posłuszeństwa i miłości ma dzieci otwierać na podmiotowość osobową, do odkrywania wła-

snej podmiotowości. Ojciec i matka mają w tym zadaniu uczestniczyć partnersko; wzajemnie się uzupełniając i wspierając. Każde z nich ma „talenty”, które są darem dla dzieci. Rodzice w „pewnym znaczeniu rodzą swe dzieci także dla narodu, ażeby były jego członkami, aby były współuczestnikami dziedzictwa historycznego i kulturowego, jakim ten naród dysponuje. Tożsamość rodziny już w punkcie wyjścia oznacza jakiś udział w tożsamości narodu, do jakiego ta rodzina należy”²⁸.

Macierzyństwo-rodzicielstwo, świadome, odpowiedzialne, podjęte w prawdzie i miłości powinno być „gruntownie dowartościowane”²⁹. Postulat – „Trzeba, aby ażeby macierzyństwo kobiet zostało rozumiane” w wielu aspektach” jest ciągle ważny i kluczowy w całym procesie dorastania człowieka - od dziecka do pełnej dojrzałości. Dom rodzinny jest (...) pierwszą szkołą chrześcijańskiego i << szkołą bogatszego człowieczeństwa >> „³⁰. Zarysowany problem roli matki - pewnego jej wzoru, w rodzinie, zapewne nie został wyczerpany. Dokumenty cytowane - z nauki społecznej Kościoła, poruszają podstawowe, fundamentalne prawdy życia. Mówią o niepowtarzalnej i bezwarunkowej wartości każdego ludzkiego życia, które swoją pełnię w życiu osobistym i społecznym może osiągnąć tylko wtedy, gdy stworzone zostanie „w łonie” rodziny; poprzez szczególną rolę macierzyńską kobiety. Nie wolno o tym zapominać, że naturalnemu środowisku, w którym rozwija się człowiek – grozi niebezpieczeństwo. Gwałtownie zmieniający się styl życia lu-

²⁵ KPR, art. 10 pkt b.

²⁶ Jan Paweł II. List do Rodzin. I Rzym 2.02.1994.

²⁷ LdR p. 1-4.

²⁸ LdR, p. 17.

²⁹ LdR p. 17.

³⁰ KKK, p. 1657.

dzi - szczególnie związanych z prądami liberalizmu zaraża narzuca modele totalnego luzu i braku odpowiedzialności za swoje czyny, ubezwłasnowalnia przez odrzucenie potrzeby dochodzenia własnych praw. W wymiarze życia rodziny powoduje to atagonizowanie pokoleń - rodziców i dzieci. Zrywanie więzi podstawowych i najistotniejszych w rozwoju i dla rozwoju człowieka prowadzi do: zaburzeń, nerwic, błędów wychowawczych, stałych problemów psychologicznych i socjalizacyjnych. Rzeczą znaną jest szczególnie zaburzenie odczytywania i identyfikowania ról kobiety, mężczyzny, dziecka. To „modelowanie” poprzez masmedia, znaczące role społeczne feministek, „różnych „idoli, zaraża społeczeństwa „cywilizacją śmierci”. Taka dezintegracja ubezwłasnowolnia człowieka, który staje się słaby, gdy zostaje „odarty” z wartości moralnych. To wartości fundamentalne i „życiodajne”.

STRESZCZENIE

Nauka społeczna Kościoła Katolickiego wyróżnia rolę matki jako wychowawczynie i obrończynie życia. W wybranych dokumentach, Encyklikach, uwypuklone są te cenne cechy kobiet, matek, które kształtują człowieka do życia w pokoju i budowania świata przyjaźni i miłości. Szczególnie

macierzyństwo, jako afirmacja Życia, ma bazowe, twórcze działanie w społeczeństwach, w świecie. O takie zrozumienie kobiecości postuluje w swoich dokumentach Kościół Katolicki. Podkreśla też wagę - znaczenie prawdy, miłości, odpowiedzialności, godności, w rodzicielstwie, i, solidarnej współpracy wszystkich kobiet na całym świecie - w dziedzinie wychowania człowieka.

SUMMARY

Mother's the most valuable features ...from chosen , the present of documents of Church Catolik

The social science of Catholic Church favours as form mistress the mother's part and the defender of life. In chosen documents, Encyclicals, these women's valuable guilds be emphasised, mothers who shape to life man in room and building world friendly and love. The maternity, as affirmation of Life, has base, creative the working in societies, in world particularly. The Catholic Church about such understanding of femininity postulates in one's documents. It underlines the weight also - the meaning of truth of, love, responsibility, dignity in parenthood and all women's solidary co-operation on whole world - in field of the man's education.

**Żadna mądrość, której możemy nauczyć się na ziemi,
nie da nam tego, co słowo i spojrzenie matki.**

(Wilhelm Raabe)